

KORTE MEDEDELINGEN

HAMSTERBURCHTEN GEZOCHT

BELONING: 50 PIEK PER BURCHT

De Hamster is een diersoort die de laatste tijd erg in de belangstelling staat. Het gaat erg slecht met de Hamster in Nederland. Alleen in Midden- en Zuid-Limburg komen ze nog in zeer kleine aantallen voor. In voorgaande jaren zijn allerlei noodmaatregelen ten behoeve van de Hamster uitgevoerd. In bepaalde deelgebieden van Zuid- en Midden-Limburg was het mogelijk om beheersovereenkomsten op percelen te sluiten met de stichting Instandhouding Kleine Landschapselementen in Limburg (IKL) of de Dienst Landelijk Gebied (DLG).

De noodmaatregel voor het jaar 1998/1999 wordt echter niet uitgevoerd per deelgebied. Het hele gebied ten zuiden van de Roer is vanaf nu zoekgebied. Echter, overeenkomsten kunnen alleen gesloten worden rondom een hamsterburcht. Het is daarom zowel voor de Hamster als voor de boeren die bereid zijn een overeenkomst te sluiten erg belangrijk dat de burchten opgespoord worden.

Hoe ziet een hamsterburcht er uit? Hamsterburchten komen voornamelijk voor op akkers met een bepaald leemgehalte. Een hamsterburcht bevindt zich onder de grond tot een diepte van 40 tot 130 cm. De burcht bestaat uit een aantal ronde ingangen: de zogenaamde valpijp, die loodrecht naar beneden loopt en een doorsnede van 5 tot 10 cm heeft, en de looppijpen, die schuin naar beneden lopen en waarbij een grote hoop grond ligt. Onder andere door oogstwerkzaamheden zijn deze hopen echter niet altijd meer terug te vinden. Ook kunnen de pijpen verward worden met hopen van woelmuizen. Deze zijn doorgaans kleiner en lopen dicht onder het maaiveld door.

Degenen die een hamsterburcht gevonden hebben, kunnen contact opnemen met medewerkers van DLG, waarna de burcht wordt gecontroleerd door deskundigen. Indien het werkelijk om een hamsterburcht gaat, wordt 50 gulden uitgekeerd. Vanaf dat moment wordt de gebruiker van het perceel een aanbod gedaan voor het sluiten van een overeenkomst voor 'zwaar' hamsterbeheer. Vervolgens kunnen op de omliggende percelen overeenkomsten voor lichter beheer gesloten worden. De vergoeding voor een overeenkomst bedraagt drie- tot vierdui-

zend gulden per hectare. De maatregelen die in de overeenkomst staan worden tijdens een bezoek nader toegelicht. Maar eerst moet de hamsterburcht gevonden worden, dus zoek de burcht!

Voor meldingen van gevonden hamsterburchten in Zuid-Limburg: gelieve contact op te nemen met F. Hornesch, telefoon 0475 - 356 801.

Meldingen van gevonden hamsterburchten in Midden-Limburg: gelieve contact op te nemen met Y. Damstra, telefoon 0475 - 356 825 / 0475 - 352 027.

LIKONA CONTACTDAG 1999

De alweer achtste LIKONA-contactdag staat voor de deur. Op zaterdag 16 januari 1999 worden niet alleen LIKONA-leden maar ook alle andere geïnteresseerden, ook van buiten de provinciegrenzen, verwacht in het Limburgs Universiteitscentrum (LUC), Universitaire Campus, gebouw D te Diepenbeek nabij Hasselt (België). Een dag waarop liefhebbers van natuur en milieu getraakteerd worden op een gevarieerd programma met lezingen. Natuurlijk zijn er ook weer de gebruikelijke info- en verkoopstands van diverse verenigingen aanwezig, die ieder jaar trouw weer de weg weten te vinden.

Vanaf 8.45 uur is iedereen welkom. Na de plenaire zitting om 9.15 uur, waar het verloop van de dag wordt toegelicht, krijgen een aantal sprekers de gelegenheid om kort een interessant aspect van een onderzoek voor te stellen. Vanaf 10.30 uur vergaderen een aantal werkgroepen (o.a. Zoogdieren, Vogels, Herpeto, Ongewervelden, Planten, Geologie). Tijdens de pauzes kan men de diverse info- en boekenstands bezoeken. Tussen de middag kan men een warme maaltijd nuttigen. Vanaf 13.30 uur begint het middagprogramma waarin de volgende voordrachten gepland staan:

- Fauna in de Limburgse Kempen 1910-1950 (Joël Burny)
- Natuuronderzoek in Limburg door ANIMAL, Afdeling Natuur (Lily Gora)

- De Grensmaas: Bever en Kwak te verwachten?

(Stijn Vanacker)

- 15 jaar vogelonderzoek in het Schulensbroek

(Koen Leysen)

- Resultaten uit de nieuwe Limburgse Herpetologische atlas

(Ignace Schops)

De deelname is zoals gewoonlijk gratis, maar inschrijven is noodzakelijk. Indien men een warm middagmaal wenst te gebruiken, dient men vooraf 300 BEF vóór 8 januari 1999 te storten op rekeningnummer 000-0400447-31 van het Provinciaal Natuurcentrum, Ontvangsten, met vermelding "contactdag 1999".

Voor inlichtingen en inschrijvingen kunt u tijdens kantooruren terecht bij het LIKONA-secretariaat in Het Groene Huis, Domein Bokrijk, 3600 Genk, telefoon: 011-265450, fax: 011-265455.

VAKANTIE EN NATUUR

De KNNV voor veldbiologie, organiseert volgend jaar 16 reizen voor niet al te grote groepen naar diverse natuurhistorisch interessante bestemmingen. Ook zijn er 15 kampen gepland, voor het merendeel tijdens schoolvakanties. Daarom zijn deze heel geschikt voor gezinnen met (jonge) kinderen.

Tijdens de reizen en kampen kunnen diverse thema's aan de orde komen: planten, vogels, vlinders, paddestoelen en geologie. Dit wordt gecombineerd met een prettig verblijf in Nederland, Europa of soms nog verder weg. Dat alles voor gunstige prijzen, want de organisatie streeft geen winst na.

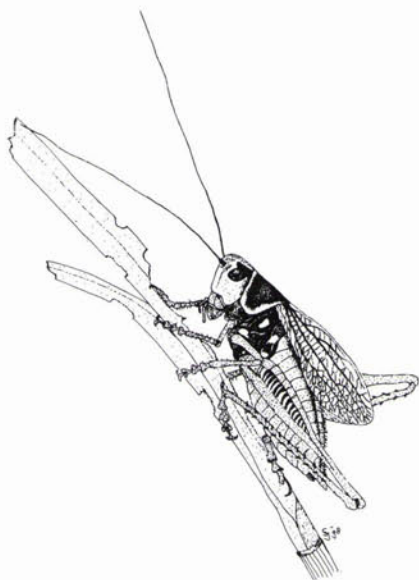
De reisbestemmingen zijn o.a. Cyprus, Costa Rica, Rusland, Polen, Engeland en Roemenië. Er wordt vaak gebruik gemaakt van natuurgidsen die ter plaatse goed bekend zijn. De kampeerbestemmingen zijn o.a. Ootmarsum in Twente, Bargerveen in Drente, Müritzsee in Duitsland, Gédre in de Franse Pyreneeën en Turany in Slowakije. Beide programma's worden nog verder uitgebreid.

Alle kampen en reizen staan beschreven in de Reisnatura, die kosteloos opgevraagd kan worden bij het KNNV-bureau, Oude Gracht 237 te Utrecht, tel 030-231 4797, bij Jelle Schuurmans 0499-399 429 (na 19.00 uur) of bij Ben van Muyen 0570-634 550. U kunt ook onze website raadplegen: WXS.nl/knnv_arc.

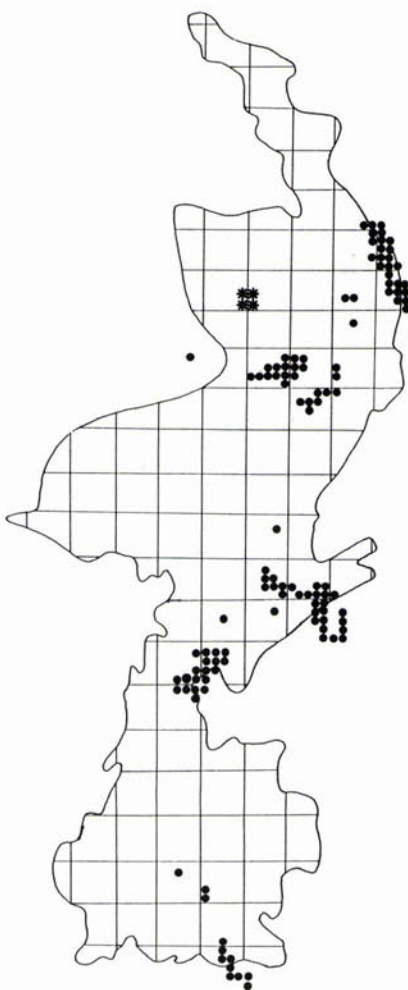
NIEUWE VINDPLAATS VAN GREPPELSPRINKHAAN IN NOORD-LIMBURG

Recent is er een artikel verschenen over de verspreiding van de Greppelsprinkhaan (*Metrioptera roeselii* Hagenb.) in Limburg (JANSSEN, 1998). Uit dat artikel blijkt dat de Greppelsprinkhaan (figuur 1) bezig is met areaaluitbreiding in Limburg.

Tijdens mijn veldonderzoek aan de ecologische verbindingzones in opdracht van de Provincie Limburg vond ik een nieuwe vindplaats in Noord-Limburg op de westelijke kant van de Maas (figuur 2). Deze nieuwe vindplaats is vanuit de rijdende auto gevonden. Eenmaal lopend door het veld werd het duidelijk dat de Greppelsprinkhaan hier in zeer hoge dichtheden aanwezig is. Vooral op een vergraste kapvlakte/heideterrein in de Schadijksche Bosschen met voornamelijk Bochtige smeie (*Deschampsia flexuosa*) zijn ze goed vertegenwoordigd. Vanuit dit basisbiotoop is de Greppelsprinkhaan bezig om zich verder uit te breiden in het intensieve landbouwgebied via wegbermen met de daarbij behorende greppels.

FIGUUR 1
Greppelsprinkhaan (mannetje) (tekening Steven Jansen).

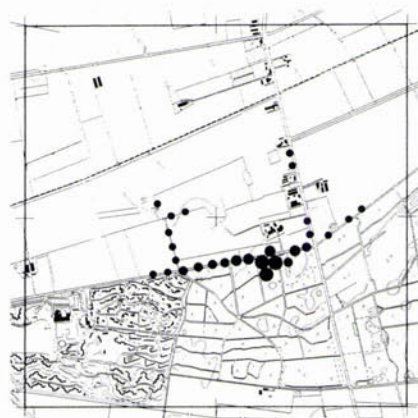

FIGUUR 2
Verspreiding van de Greppelsprinkhaan op kilometerhokbasis in Limburg in 1996 (●). Nieuwe vindplaats in 1998 (*).

Echter hoe verder de vindplaatsen verwijderd zijn van het basisbiotoop, hoe lager de dichtheden zijn (figuur 3). Door de hoeveelheid dieren per vindplaats nauwkeurig te karteren kon de populatie geschat worden op 500 exemplaren. Daarnaast wordt inzicht verkregen op welke wijze de Greppelsprinkhanenpopulatie zich verder verspreid. De dichtstbijzijnde populatie bevindt zich acht kilometer zuidelijker bij de A67.

Het is altijd weer verbazingwekkend hoe de eerste Greppelsprinkhaanpioniers in deze "landbouwrимboe" terecht zijn gekomen.

In 1990 werd een populatie Greppelsprinkhanen bij Arcen in Noord-Limburg op de oostelijke maasoever met vier kilometerhokken groot ontdekt. Deze populatie heeft zich in zes jaar tijd uitgebreid tot 26 kilometerhokken. (JANSSEN, 1998). Uit de karteergegevens van 1998 blijkt dat deze populatie zich inmiddels over 34 kilometerhokken heeft verspreid. Of de nieuw ontdekte populatie ook zo zal

FIGUUR 3
Detailkartering Laagheide bij de Schadijksche Bosschen in Noord-Limburg. De populatiedichtheden van Greppelsprinkhanen worden weergegeven met 1-10 exemplaren (●), 10-20 exemplaren (●), 20-30 exemplaren (●), 30-40 exemplaren (●).

uitbreiden is nog even afwachten. Door ervaringen uit het verleden heeft deze nieuwe populatie zich hier waarschijnlijk twee jaar geleden gevestigd. Uit deze gegevens blijkt dat de Greppelsprinkhanen nog lang niet moe zijn van de bermenmars in Limburg. Er valt nog veel te ontdekken en dit geldt niet alleen voor de Greppelsprinkhaan.

LITERATUUR

JANSSEN, S., 1998. De bermenmars van de Greppelsprinkhaan gaat in Limburg met sprongen vooruit. Natuurhistorisch Maandblad 87 (4): 78-84.

Steven Jansen

LAATSTE LOODJES ATLAS 'DAGVLINDERS IN LIMBURG'

Het weer tijdens het afgelopen veldseizoen was niet echt geschikt voor vlinders, maar toch zijn er weer veel gezien in Limburg. Dit kwam omdat vele tientallen medewerkers de laatste 'witte plekken' in Limburg hebben opgevuld.

In mei van dit jaar was een werkAtlas verschenen met de stand van zaken tot op dat moment en veel mensen zijn de nog onvoldoende onderzochte gebieden gaan bezoeken. En hoewel het niet de meest aantrekkelijke natuurgebieden zijn bleek er toch voldoende te genieten. Een weekend struinen langs wegbermen tussen de varkensfarms bijvoorbeeld, leverde gegevens op van 24 vlindersoorten uit veertig kilometerhokken.

In augustus was de Oranje luzernevlinder de grote verrassing. Vele tientallen exemplaren zijn in die maand in Limburg waargenomen. De vlinder zat niet alleen op de Pietersberg en in de natuurontwikkelingsgebieden langs de Maas, maar ook overal verspreid in de provincie in het landbouwgebied.

Dit jaar, 1998 was het laatste volledige veldjaar voor de atlas. Inmiddels worden alle formulieren in de computer verwerkt en van de winter worden de gegevens geanalyseerd en gecontroleerd. Inmiddels hebben zich al twintig schrijvers aangemeld, die van de winter al aan de slag zullen gaan met de soortbeschrijvingen. Als alles volgens plan verloopt zal de atlas in het jaar 2000 verschijnen.

HEEFT U NOG WAARNEMINGEN? GEEF ZE DOOR!

Alle gegevens die voor 1 januari binnen komen worden zeker nog verwerkt voor de atlas. Heeft u nog oude opschrijfboekjes en aantekeningen van de afgelopen jaren, zoek de vlinderwaarnemingen er uit en stuur ze nog op. Hoe meer gegevens gebruikt worden hoe betrouwbaarder het beeld wordt. U kunt uw waarnemingen opsturen naar:

Regio Zuid:

John Adams, Huyn van Rodenbroeckstraat 43, 6413 AN Heerlen (tel. 045 5723169)
Marcel Prick, v. Weerden Poelmanstraat 173, 6417 EM Heerlen (tel. 045 5421058)
Guido Smeets, Burg. Murisstraat 40, 6231 GL Meerssen (tel. 043 3650461)

Regio Midden (ten westen van de Maas):
Raymond Pahlplatz, Beatrixstraat 6,
6031 BC Nederweert (tel. 0495 625405)
Nico Min, St. Wilbortweg 7, 5862 AK,
Geisteren (tel. 0478 532224)

Regio Midden (ten oosten van de Maas):
Jan Boeren, Raadhuisstraat 24,
6061 EA Posterholt (tel. 0475 402524)

Regio Noord:

Ger Beumeler, Pr. Beatrixstraat 24,
6591 EX Gennep (tel. 0485 517506)

Of naar:

De Vlinderstichting, Kars Veling,
Postbus 506, 6700 VB, Wageningen
(tel. 0317 467346)

BOEKBESPREKINGEN

GEOLOGIE ERLEBEN

DASSEL W., 1998. Geologisches Landesamt Nordrhein-Westfalen, 1998. 143 bladzijden. Geïllustreerd met foto's en tekeningen. ISBN 3-86029-965-4. Prijs DM 15,90. Verkrijgbaar bij het Geologisch Landesamt NRW, Postfach 10 80, D-47710 Krefeld.

DER UNTERGRUND DER NIEDERRHEINISCHEN BUCHT - Ergebnisse eines Bohrprogramms im Raum Krefeld

DIVERSE AUTEURS, 1998. Geologisches Landesamt Nordrhein-Westfalen, 1998. Band 37 in de serie over Fortschritte in der Geologie von Rheinland und Westfalen. 595 bladzijden. Geïllustreerd met o.a. foto's en tekeningen. ISBN 3-86029-837-2. Prijs DM 139,-. Verkrijgbaar bij het Geologisch Landesamt NRW, Postfach 10 80, D-47710 Krefeld.

Op stap bij de oosterburen

Ik ga op reis en ik neem mee... Wie op reis gaat neemt een reisgids mee, en wie naar Nordrhein-Westfalen gaat steekt het gidsje *Geologie erleben* in de zak. Dat past, want het is een klein, compact gidsje met een mooie kartonnen omslag die welhaast bedoeld moet zijn om vies te worden, te

verfrommelen en nat te worden. Als het goed is, heeft het gidsje binnen een paar jaar een heel eigen geur, zitten er ezelsoren in en aantekeningen, een koffiekring op de achterflap, wellicht is het plakkerig van het Duitse bier, en wie het boekje eens goed uitschudt, krijgt microfossielen uit welhaast het hele Fanerozoïcum op tafel gedwarreld. Samen met de autopapieren hoort dit gidsje een vaste bewoner te worden van uw dashboardkastje. Want daar is het boekje voor bedoeld: om gebruikt te worden en daar nodigt het toe uit ook. In net geen 150 paginajs worden er op elke pagina gemiddeld twee geologische musea, musea met geologische afdelingen, "Lehr- oder Wanderpfade", openluchtmusea, "Besucherbergwerke" en druipsteengrotten besproken. Alles voorzien van adres en telefoonnummer en handig overzichtskaartje realiseren we ons dat het jaar maar 52 weekends telt. Gemakshalve worden bovendien ook nog de dichtbijgelegen musea aan de Nederlandse kant meegenomen. Zo kunnen we *der Geschichte der Tonabbau* bekijken in Zevenaar en zijn in Maastricht uiteraard *Riesenschildekröte* te zien. In België kunnen we ook terecht: in Kelmis bijvoorbeeld, om de *Bergbaugeschichte* te bekijken in het Göhlalmuseum.

Van een heel ander kaliber is *Der Untergrund der Niederrheinischen Bucht*. Pakweg tien keer zo zwaar als bovengenoemd gidsje, biedt het een blik in de ondergrond van een tien keer zo klein gebied als

door *Geologie erleben* gedekt wordt. Dat gebeurt dan ook wel een stuk diepgravender. In de omgeving van Krefeld is een aantal diepboringen gezet. Dat doe je niet zomaar (zoiets kost geld), en dus leg je verslag van je ervaringen. Een eenendertigtal auteurs maakt ons in zeshonderd bladzijden en vier bijlagen deelgenoot van hun ontdekkingen. Wie diepe gaten boort, vindt oude stenen, en dus maken we in de eerste bijdrage kennis met een een verscheidenheid aan Boven-Devonische ostracoden, waarbij de shelf-facies van Krefeld weer hele andere beesten laat zien dan de meer kustnabije Brusselse ostracoden. Carbonaatfacies (Devonisch & Carbonisch), Biofacies-indeling van het Frasnien, inclusief conodontenstratigrafie. De koralen uit boring 1001 (rugos & tabulaat) mogen uiteraard niet ontbreken. Schelpen en epigenetische mineralisaties, de geochemie van ertsmineralisatie, inkolingsprocessen en de tektoniek van de prepermische ondergrond, zomaar een greep uit de inhoud. De bijdragen staan min of meer chronologisch gesorteerd, het boek eindigt dus met Tertiaire stratigrafie en de Recente tektoniek rond Mönchengladbach. Een stevige pil, die voor de ware liefhebber veel moois te bieden heeft. Toch zal de stevige hardcover weinig van veldwerk te lijden hebben. Zo'n soort boek gaat niet op reis.

Anne Schulp